

OSMO TIILILÄ - PROTESTANTTI 4

Timo Junkkaala, Osmo Tiililä - protestantti (PerusSanoma Oy, 2004, s.828)

Otsikot osaksi Timo Junkkaalan ja osaksi VH:n.

DOGMAATIIKAN JA SIVEYSOPIN PROFESSORIKSI 1942

Hän (Tiililä) puhui siitä, **kuinka uudestisyntymätön ei voi ymmärtää Kristuksen sovitustyötä, vaan koko sovitusoppi on sellaiselle ihmiselle "hullutusta"**. Tiililän mukaan pelkkä inhimillinen viisaus ei riitä jumalallisten totuuksien käsittelemisessä, vaan tarvitaan Pyhä Henki, jotta Raamattua voi ymmärtää oikein. Tiililä arvosteli ns. koko maailman autuuden oppia ja **suuntasi näin kritiikin evankelisen liikkeen opetusta vastaan**. Tiililän mukaan sovituksessa ei ole kysymys vain ihmisen aseman muutoksesta, ei vain Jumalan ja ihmisen välisestä suhteesta, vaan myös ihmisessä itsessään tapahtuvasta muutoksesta. Sovitus sisältää Tiililän mukaan enemmän kuin vain syyllisyyden poistamisen (272).

Johanssonin ihailija

Tiililä tunsii siis sympatiaa Johanssonia kohtaan eikä myöskään kavahtanut tämän kielteistä suhtautumista ekumeeniseen liikkeeseen. Pitkäaikaisesta arkkipiispasta ei Tiililän mukaan enää 1930-luvulla juuri puhuttu eivätkä nuoremmat teologit tuntuneet hänestä juuri mitään tietävän. Tiililä koki, että Johanssonin tutkiminen liittyi hyvin hänen omaan "konservatiivisuuteen" teologiseen kehitykseensä (273),

Beckiläisyydessä kasteella ei ollut suurta merkitystä. **Johansson** opetti, että lapsi uudestisyntyy kasteessa, mutta "ei täydellisessä mielessä". Johansson teki eron vesikasteen ja henkikasteen välillä ja opetti, että uusi syntymä tapahtuu sekä kasteessa että "omistamalla Jumalan sana". Kirkkokäsityksessä Johansson erotti kolme ryhmää, ensiksi "vasituinen" Jumalan seurakunta eli Kristuksessa olevien pyhien yhteys, toiseksi opetuslasten piiri eli ne, jotka ovat samassa suhteessa Kristukseen kuin apostolit ennen helluntaita, ja kolmanneksi kastetut, jotka vain ulkonaisesti ovat armonvälineistä osallisia. Johanssonin mukaan ei periaatteessa saa sekoittaa toisiinsa Jumalan seurakuntaa ja ulkonaista kirkkolaitosta, mutta käytännössä niiden erottaminen ei ole mahdollista. Synnin tähden kirkon täytyy esiintyä maailmassa epätäydellisenä, vaikka se todellisen ytimensä puolesta on Kristuksessa puhdas. **Kirkon on muodostettava ulkonainen järjestyksensä sellaiseksi, että se laajana kansankirkkona voi palvella ihmisiä ja tehdä työtä, että mahdollisimman monesta tulisi kirkon todellisia jäseniä** (274).

Johanssonin kuuluisin linjaus oli tuomio ekumeeniselle liikkeelle ja Ruotsin arkkipiispalle Nathan Söderblomille..."Tukholman maailmankonferenssi on antikristillisen vallan ensimmäinen maailmankokous..."Ekumeenisen uskon suurin hairahdus on siinä, että se on tästä maailmasta" (274-275).

Tiililä totesi, että Johansson oli ekumenia vastaisessa asenteessaan lähes yksin koko protestanttista ja ortodoksista kristikuntaa vastaan (275).

Tiililän mukaan Johanssonin johdonmukaisuus perustui ehjään uskonsuhteeseen Kristukseen, luonteen lujuteen ja siihen, että hän piti kiinni Raamatun ohjeellisuudesta (276)

Tiililä oli ilmeisesti jollakin tavalla samastunut Johanssoniin ja näki oman tehtävänsä dogmatiikan professorina samantapaiseksi "tähestäjäksi" tai muistuttajaksi kuin millaiseksi hän kuvasi Johanssonin (276).

Gulinin oma kanta oli, että Beck ja Johansson käsittivät Paavalin oikein: uudestisyntyminen uudisti todellisesti ihmisen olemuksen (277).

Kestäviksi osoittautuneina linjauksina Tiililä piti Johanssonin ekumeniakritiikkiä ja liberaalin raamattukritiikin torjumista (277).

Eskatologinen asennoituminen esti Tiililän mukaan Johanssonia luottamasta mihinkään ihmispuuhiin tämän maailman parantamisessa. "Johanssonin teologia oli perusteitten teologiaa" (278).

Lain kolmas käyttö

Vielä kolmannenkin kirjan Tiililä päätti tehdä professorikilpaan. Hän valitsi Luther-tutkijoita jakaneen aiheen, opettiko Luther lain kolmatta käyttöä vai ei (280).

Tiililä oli kuitenkin sitä mieltä, että lundilaiset olivat ahtaneet Lutherin koko teologian "antinomistiseen kaavaan"...Lutherilla oli jopa käsite lain kolmas käyttö (281).

"Vasta nyt laki tuleekin pitää... kun Pyhä Henki sytyttää meissä uuden tulen ja liekin, nimittäin rakkauden ja hallun täyttää Jumalan käskyt" (281).

Tiililä kiinnitti lisäksi huomiota siihen, että Paavalin kirjeissä kristillisille seurakunnille on lukuisia varoituksia ja kehotuksia (281).

Hänen (Tiililän) mukaansa asian ratkaisee se, että Raamatussa on niin paljon kehotuksia uskoville. Hän kysyi, miksi kristittyjä tulee varoittaa ja muistuttaa, jos he spontaanisti tekevät Jumalan tahdon mukaan. "Spontaanisuuden lipunkantajat ovat suurissa vaikeuksissa kaikkien hurmahenkien kanssa" (282).

Herätysliikkeet tutkimuskohteeksi

Tiililän esitelmän perusteeksi oli, että suomalaisen teologian **tuli nousta Raamatun ja kansallisten herätysliikkeiden pohjalta** (285).

"Vasta silloin kun vakaumus Raamatun ehdottomasta arvovallasta ja omakohtainen uskonelämä kulkevat käsikädessä, teologia saattaa edistää kristinuskon totuuden tuntemista" (285).

Johansson ja Pietilä omaksuivat Tiililän sanoin "täydellisesti suomalaisen pietistiteologian kannan". Suomalaisen teologian tehtävänä oli Tiililän mielestä välittää nämä rikkaat lahjat muille (285).

Tiililän esitelmä oli voimakas linjaus perinteisen kristillisyyden ja teologian puolesta. Samalla se sisälsi suorastaan häkellyttävän suomalaisen kristillisyyden ja **erityisesti herännäisyyden korostuksen**...Asiaan vaikutti

myös se, että evankelisuudessa suosittiin Tiililän mukaan väärää, ns. koko maailman autuuden oppia (286).

Tiililä oli erityisen kiinnostunut **herännäisyydestä ja beekiläisyydestä** ja niiden suhteesta (291).

Tiililä yhtyi Stenbäckin ajatukseen siinä, että teologian ja teologin tulee olla kosketuksissa Jumalan sanaan. **Tutkijan omakohtainen uskonelämä on välttämätön edellytys oikeiden tulosten saavuttamiselle.** Usko oli Stenbäckin mukaan "teologin silmä". Tiililän mukaan uskontoa pystyy oikein tutkimaan vain siitä osallinen (292).

Tiililän mielestä ulkomaiset herätysliikkeet, sen paremmin Saksan hermhutalaisuus ja Württembergin pietismi kuin Ruotsin schartalaisuus ja rosiniolaisuus tai Norjan haugelaisuus, eivät samassa määrin kuin suomalainen myöhempi herännäisyys ole vaikuttaneet kansan uskonnolliseen peruskatsomukseen. Tiililän mukaan mikään em. muiden maiden liikkeistä ei myöskään ollut säilyttänyt uskonpuhdistuksen perintöä niin ehjästi kuin suomalainen kansanhurskaus aidoimmillaan...Niinpä Tiililä asetti suomalaisen systemaattisen teologian ensisijaiseksi tehtäväksi suomalaisen kristillisyyden ja varsinkin herätysliikkeiden tutkimisen (293).

Alatietä oppimassa

Tiililä piti valitettavana sitä, ettei kristittyjen yhteys ole voinut toteutua. Ainoaksi yhdistäväksi siteeksi hänen mukaansa jäi rakkaus. Sota oli johtanut kristittyjä lähemmäksi toisiaan. Tiililä kysyi, **"eikö todellisen kristillisen rakkauden synty ole aina riippuvaista siitä, olemmeko oikein tajunneet ja vastaanottaneet evankeliumin"** (294).

Oppi ja tunnustus ovat "kuin menneitten polvien lämmin kädenpuristus: tällä pohjalla olemme turvallisesti matkaamme tehneet, se kestää" (294).

Oppi ei Tiililän mukaan ole "kertakaikkinen liikkumaton suure, joka tekisi jatkuvan työskentelyn tarpeettomaksi". Jokaisen sukupolven on jatkettava työtä ja yritettävä päästä yhä paremmin selville "ilmoituksen alkuperäisestä sisällöstä, siitä, mitä evankeliumi todella on ja tahtoo vaikuttaa". Tavoitteena on kristilliseen perinteeseen rakentuva persoonallinen vakaumus. Vanhojen totuuksien pitäisi tulla omaksi totuudeksi (294).

Malmivaaran opissa

Ensimmäinen varsinainen teologinen tutkimus, jonka Tiililä professorin viran saatuaan teki, sai nimen Suomalainen kristillisyys Wilhelmi Malmivaaran edustamana (295).

Tiililä haki Malmivaarasta tukea lain kolmatta käyttöä koskevassa kiistassa ja vakuutti siis Malmivaaran opettaneen lain kolmatta käyttöä. Tiililän mukaan Malmivaara ja herännäisyys olivat ymmärtäneet Lutheria paremmin kuin evankelisuus siinä, ettei usko ole vain lepoa **vaan myös ahdistusta ja taistelua...** Hän arvosteli Malmivaaraa kuitenkin siitä, että tämä "saattaa katsoa vääräksi hengelliseksi kerskaukseksi sellaisenkin pelastuksen ilon, jota varsin hyvin voidaan uustestamentillisesti perustella" (295).

Tiililän mielestä vanhurskauttamisessa korostus ei ole forensisella

puolella vaan siinä, että Kristus asuu sydämessä ja uudistaa sen (296).

Malmivaaran kohdalla voidaan puhua myös Kristus-mystiikasta. Tämä kaikki toteutuu herännäisyydelle tyypillisessä salatun Jumalan työssä, jossa ihminen riisutaan kärsimyksen koulussa kaikesta omastaan (296).

Tiililän mielestä Malmivaaran **alatiin herännäisyys**, jossa kristityn elämästä puhutaan kravun kulkuna, huonommaksi tulemisena ja loppuun saakka kuolleena raatona olemisena, oli jossain määrin ristiriitainen, kun samalla kuitenkin tunnustettiin uskon uudistava vaikutus... Vaikka Uudessa testamentissa ja Lutherin opetuksessa kristityn elämään sisältyy enemmän rauhaa, iloa ja varmuutta kuin Malmivaaralla, Tiililän mukaan ero Malmivaaraan ei itse teologisessa perusnäkemyksessä ole suuri (296).

Väinö Malmivaara... totesi kuitenkin, että hänen mielestään hänen isänsä kristillisyyteen kuului voimakkaammin objektiivisen ja forensin puolen korostus kuin Tiililä antoi ymmärtää (297-298).

Tuhatvuotinen valtakunta

Tiililä liittyi siis sellaiseen Raamatun tulkintaan, jonka mukaan maan päälle oli odotettavissa erityinen tuhatvuotinen valtakunta (298).

Tiililä mainitsi kiliasmin edustajia teologian historiassa ja totesi Augsburgin tunnustuksen kielteisestä kannasta, että se kohdistui juutalaisiin oppeihin ja uskonpuhdistuksen ajan hurmahenkiin, joten senkään perusteella ei voi ottaa ehdotonta kantaa sen oppiin (298-299).

Mangs ja Muroma

Tiililän mukaan herätykset ovat parasta, mitä maan päällä yleensä voi kokea. "uudistuneiden ihmisten mukana" tulee maan päälle "taivaan valtakunnan elämää" (301).

Tiililä piti erityisinä vaaroina hengellistä irtolaisuutta ja sellaista lahkomieltä, "jossa ylenkatsotaan Jumalan aikaisemmin antaman siunauksen koeteltuja muotoja" ja "vuosisatojen kuluessa kestäväksi havaittua opillistakin perustaa" (301).

Mangsin julistus oli hänen mukaansa tyypillistä anglosaksista herätyskristillisyyttä, joka keskittyi "pyhityskysymykseen ja siihen, mitä ihmisessä tapahtuu". Osmo ja Inger Tiililällä oli Mangsiin myös henkilökohtainen yhteys... mitään sellaista, minkä Tiililä olisi opillisesti kokenut ongelmalliseksi, ei puheissa kuitenkaan ollut (301-302).

Tiililä totesi, **ettei Muroman kasteoppi ole luterilainen, "mutta hän seisoo sen takana persoonallisesti vakuuttuneena sen raamatullisuudesta"**. Tiililä arvosti sitä, että Muroma oli lukenut paljon ja että hänellä oli vahva henkilökohtainen vakaumus (302-303).

Muroma esitti jossain vaiheessa Tiililälle, että tämän olisi pitänyt lähteä evankelioimistyöhön eikä jäädä tekemään tiedettä (303).

Kun myöskään Frank Mangsin toiminnan pohjalta syntyneen Kansan Raamattuseuran allianssienkisyys ei Tiililää viehättänyt, **jäi läheisimmäksi Muroman säätiön edustama liike** (303).

Sigfrid Sirenus

Tampereen kirkkopäivillä oli Tiililän mukaan esitetty, että **"unohtamalla itsensä ja tekemällä uhrautuvaa työtä lähimmäisen hyväksi varmimmin pelastaa sielunsa"** (311).

Sireniuksen takana oli Christoph Blumhardt, joka opetti, ettei kristinuskon tarkoitus ole ensi sijassa tehdä ihmisiä autuaiksi, vaan saattaa voimaan Jumalan valtakunta maan päällä (311).

Sirenus vältti Blumhardtin äärimmäiset käsitykset, mutta oli samaa mieltä keskeisimmissä asioissa. Kysymykseen, miksi maailma ei vielä ole muuttunut Jumalan valtakunnaksi, molemmat vastaavat, että Jumala kyllä tahtoi, mutta ihmiset estävät. Tiililän mukaan näkemys ei ole raamatullinen. Hänen mukaansa Jumalan valtakunta tulee näkyvällä tavalla vasta Kristuksen paluussa. Tiililä olisi valmis puhumaan Jumalan valtakunnan näkyvästä voitosta maan päällä tuhatvuotisen valtakunnan yhteydessä, mutta totesi, ettei Blumhardtin ja Sireniuksen opetusta voinut yhdistää siihen (311-312).

6. URAN HUIPULLA

Johanssonin kirkkonäkemys

Tiililä osoitti kirjoituksessa pitäytyvänsä Gustaf Johanssonin edustamaan kirkkokäsitykseen, jonka mukaan kirkossa on erotettava kolme ryhmää: uskovat, etsijät ja välinpitämättömät (338).

Tiililä käsi esitelmässä rajankäyntiin myös kirkon sisäisiin kirkkokäsityksiin nähden. Hänen mukaansa Ruotsista on levinnyt kirkko-oppi, jonka mukaan kaikki kastetut olisivat Kristuksen kirkon jäseniä. Tämä näkemys oli Tiililän mukaan saanut sijaa myös Suomen uudessa katekismusehdotuksessa. Tiililän mielestä tällainen näkemys oli vastoin luterilaista tunnustusta, jossa sanotaan, että "jumalattomat eivät ole pyhä seurakunta" (339).

Miten kirkko kestää?

Kirkon tulevaisuus oli Tiililän mielestä herätysliikkeissä, jotka ovat luterilaisuutta käytännössä (342).

Myös luterilainen oppi voi Tiililän mukaan joiltain osin muuttua. Hän muistuttaa, **että tunnustuskirjat eivät ole Jumalan ilmoitusta...** Tiililän lopputoteamus oli, että luterilaisuus kestää, jos se pysyy raamatullisissa perusteissa eikä myönnä ajan sekavaan hengellisyyteen (342).

valtaosa seurakunnista oli sillä tavoin sekularisoitunut, että evankelioimistyö olisi ollut tarpeen... "Olisikohan mahdotonta ajatella suorastaan evankelistojen kouluttamista" (343).

Vain jatkuvan sisälähetyksen nojalla voidaan jatkuvaa lapsikastekäytäntöä ylläpitää ja sen mukana myös luterilaista kansankirkkoa (343).

Lundilainen teologia

Tiililä totesi arvostelussaan, ettei Jumalan valtakuntaa voida uudistaa työtapoja parantamalla, vaan todellista uudistusta tapahtuu vain siellä, "missä Jumala antaa hengellisen herätyksen tuulten puhaltua", ja silloin vanhoissakin raiteissa ajaen kannetaan hedelmää iankaikkisuudelle" (344).

"oppi uskontojen yhteydestä voi viihtyä vain siellä, missä kielletään Jumalan erityinen ilmoitus Kristuksessa" (344-345).

Jos Jumalan luo alkoi löytyä muitakin teitä kuin Kristus, silloin ei tietysti tarvittu enää mitään herätystä eikä kääntymistä, mutta silloin ei vaarantunut enää vain pietismi vaan koko kristillinen usko. Siksi Tiililä ei vaiennut (347).

Siirala päätyi siihen, ettei ole oikein erottaa toisistaan näkyvää kirkkoa eli kirkkolaitosta ja todellista seurakuntaa (348).

Pelastuskysymyksen vieroksuminen liittyi Tiililän mukaan siihen, että kaikkia kastettuja oli alettu pitää Kristuksen kirkkoon kuuluvina, ja opetettiin jopa, että **"olla pelastettu on olla ihminen"** (350).

Lundin johtavat teologit olivat esittäneet, ettei dogmaatikolta ole vaadittava henkilökohtaista uskoa (351).

Heimillä oli monipuolisuutensa tähden suuremmat edellytykset kuin muilla teologeilla käsitellä niitä kysymyksiä, joita nykyajan ajatteleva ihminen kristinuskon edessä tekee.

Heimin mukaan teologia teki virheen, kun se ei enää pyrkinyt asettamaan uskon maailmankuvaa epäuskon maailmankuvaa vastaan (351).

Tiililälle lundilaisuus oli osa sitä uutta suuntausta, joka näytti saattavan vaaraan koko perinteisen kristillisen uskon (356).

Oikea teologia

Kunnollinen mittellö teologisesta metodista syntyi, kun Tiililä sai keskustelukumppaniksi lundilaisuuden maltillisimman ja ehkä oppineimman edustajan, vanhan ystävänsä **Lennart Pinomaan** (352).

Myös **Olavi Castren**, joka aina haki taistelukosketusta Tiililään, liittyi keskusteluun ja esitti Tiililälle piikikkäitä kysymyksiä aina siitä alkaen, miten yleisessä kirjastossa voidaan erotella uudestisyntyneiden teologia uudestisyntymättömien teologiasta (353).

Tiililä näytti itse ihastuneen nimitykseen **uuspietismi**, koska hän siihen viitaten jatkoi: "mikä kaunis nimitys teologialle!" (354).

Liturgismi ja Rooman kirkko

Kirjasessaan Kestäkö luterilaisuus Tiililä kiinnitti huomiota Ruotsissa vahvistuneeseen korkeakirkolliseen suuntaukseen...Tiililä kertoi Osbyn kirkkoherra Rosendahlin pitäneen rukouksia "hänen Pyhyytensä paavin" puolesta ja ottaneen käyttöön kulkueet risteineen ja lippuineen. Samassa

yhteydessä Tiililä mainitsi lisäksi Suomessa toimineen ruotsinkielisten pappien Sanct Henriks-piiri, joka oli alkanut puhua myös hiljaisen messun viettämisestä. Tiililä muistutti, että luterilainen kirkko on sanan kirkko (357).

Tiililä siis näki liturgisessa suuntauksessa luterilaisuudelle vieraita korostuksia (357).

Tässä yhteydessä Tiililä mainitse jälleen liturgisen liikkeen. "Suomen ruotsinkielisen nuoremman papiston piirissä on jo muutamia vuosia toiminut Sanct Henriks-kretsen, vapaa yhtymä, jonka päämäärät ovat korkeakirkollis-liturgis-katolisoivia...Keskus on toistaiseksi Turussa ja sen ympäristössä. ja eräät innokkaista kannattajista evankelisia pappeja. Suomen kristityn kansan on syytä olla tämän liikkeen suhteen varoillaan (357).

Tiililän mukaan liturginen liike oli noussut pyrkimyksestä vastata siihen ongelmaan, kun kirkko menettää otettaan ihmisiin. Liikkeen antamaa vastausta hän ei pitänyt oikeana, kun lääkkeeksi tarjottiin juhlallisuutta. "Hiljaiset messut", puvut ja prameus viittaavat enemmän sinne, mistä neljäsataa vuotta sitten vapauduttiin, kuin sinne, missä uskonpuhdistuksen perinnöstä elävien nyt pitäisi olla" (358).

Korkeakirkollinen harrastus oli Tiililän mukaan Ruotsissa yhteydessä epäselvään kirkko-oppiin. Henkilökohtaisen uskon vaatimus oli hänen mukaansa poistettu sekä kirkkokäsityksestä että teologiasta yleensä (358).

Armojärjestys ja Hedbergin oppi

"Jumaluusopin tehtävänä on palvella seurakuntaa." Näin Tiililä aloitti vuonna 1947 julkaisemansa kirjan Armonjärjestyksestä - maallikkujen uskonopin ääriviivoja, jota voidaan pitää hänen teologiansa kansanomaisena yleisesityksenä...miten ihminen tulee osalliseksi Raamatun ilmoittamasta pelastuksesta. Se oli Tiililälle elämän ja teologian tärkein kysymys (359).

Kasteesta Tiililä opetti...että siinä Jumala todella uudestisyntyttää ihmisen antamalla hänelle Pyhän Hengen ja siirtämällä hänet synnin valtakunnasta omaan valtakuntaansa (360).

Tiililä totesi myös, että oppi lasten uskosta oli "Lutherille se silta, jolla hän saa jumaluusopissaan tällä kohdalla linjat selviksi - hänhän opettaa, että uudestisyntyminen on juuri uskon saamista ja vain uskolla vanhurskaututaan, ja niin usko on hänen nähdäkseen lasten kasteessakin mukana" (361).

Tiililä opetti kahta uudestisyntymistä. Jos lapsikasteen edellyttämä persoonallinen uskonsuhde ei saa kasvaa - ja Tiililän mukaan tämä kasvu useimpien kohdalla pysähtyy - seuraa hengellinen kuolema. Silloin Jumala kutsuu ihmistä ja johtaa hänet parannukseen ja uskoon ja "sen yhteydessä vanhurskauttaa ja samalla toisen kerran uudestisyntyttää (361).

Tällaisena vanhurskauttamisessa ei ole asteita, vaan se on kertakaikkinen ja täydellinen (362).

Uskon ja kokemuksen suhteesta Tiililä opetti, että uskoa seuraa kokemuksia, mutta usko ei ole eikä saa olla riippuvainen niistä vaan Jumalan sanasta (362).

Mitä pitemmälle ihminen hengellisessä kehityksessä pääsee, sitä enemmän hän Tiililän mukaan ymmärtää olevansa Kristuksesta riippuvainen, sillä "Pyhän

Hengen tehtävänä on kirkastaa Kristusta...Tiililä sanoi, että ihmisluonto ei uudistu, mutta kristityn elämä uudistuu (362-363).

Viimeiset tapahtumat kuuluvat alaan, jossa "sekä sairaaloinen ylijännitteisyys että mielikuvituksellisuus helpoimmin sitovat ajatuksia" (363).

Luther-tulkintaa

Tiililän mukaan luterilaisuuden koetinkivi oli juuri tuossa pelastuksen objektiivisen ja subjektiivisen puolen yhdistämisessä. Prenterin Luther-tulkinnan avain oli siinä, että Pyhä Henki on uskovassa läsnä oleva Kristus, Kristus meissä. Tämä Kristus-yhteys on todellista, mutta se ei muuta ihmistä paremmaksi, vaan on jatkuvasti "vierasta vanhurskautta" (365).

Ratkaisevaa oli Tiililän mukaan "opin ja elämän yhtymisessä syntyvä uskonnollisen liikkeen henki" (366).

Kun merkittävä osa evankelista liikettä Hedbergin protestista välittämättä jäi edustamaan ns. koko maailman autuuden oppia, se osoitti Tiililän mukaan, että liikkeessä vaikuttivat "kaikkeen uskonnolliseen kehitykseen historiassa vaikuttavat huonontumisen (degeneraation) lait (366).

Tiililän mukaan Hedbergin opettama usko ei ollut pelkkää totena pitämistä vaan todellista yhteyttä Kristukseen (367).

Hedbergin Kristus- mystiikan juuret ovat Tiililän mukaan pietistisessä ja erityisesti herrnhutilaisessa runoudessa (367).

Hedberg teki niin merkittävän työn kasteopin selvittelyssä, että Tiililä kutsui häntä todelliseksi luterilaisuuden ritariksi ja uusien urien aukovaksi lähdeihmiseksi (367).

Tiililä hyväksyi lähes kokonaan Hedbergin kasteopin ja oli siitä jopa selvästi innostunut. Ainoan poikkeuksen muodostaa kysymys lapsen uskosta. "On vaikeata vapautua siitä ajatuksesta, että tämä asia tuo Hedbergin esitykseen eräitä hämärähköjä kohtia." Tiililän mukaan olisi johdonmukaisinta "lapsikasteen kohdalla jättää kokonaan pois puhe uskosta" (367).

Toisin kuin Armonjärjestys-kirjassa, jossa Tiililä kastettavan uskon kohdalla lainasi Lutherin Isoa katekismusta ottamatta itse suoraan kantaa asiaan, hän siis tässä Hedberg-kirjassa suhtautuu puheeseen lapsen uskosta torjuen (367-368).

Herännäisyys oli Tiililän mukaan myös vahvemmin kansanliike, **jossa maallikot olivat itsenäisiä ajattelihoita** (36).

Kirjan arvostelua

Muut kuin evankelisen liikkeen omat edustajat pitivät Tiililän kirjaa hyvänä (369).

Tiililä sanoi, ettei hänellä ole ollut halua näihin riitoihin, mutta nyt hänen käsityksensä Evankeliumiyhdistyksestä oli muuttunut. "Te olette ajamalla ajaneet luotanne ystävän, joka ei olisi tahtonut lähteä" (370).

Tiililä kertasi vanhurskauttamisopin peruskohdat ja totesi, että ns. koko maailman autuuden oppiin sisältyi ristiriita. "Jos koko maailma on vanhurskas ja kuitenkin vain uskosta vanhurskaudutaan, on pääteltävä, että koko maailma usko. Koko maailma ei usko, ja sen takia ei koko maailma myöskään ole vanhurskas ja autuas" (371).

"Jos rakkaat evankeliset veljemme suostuisivat muun kristikansan mukana puhumaan koko maailman sovituksista ja vain niiden vanhurskaudesta, jotka uskossa ottavat sovituksen Kristuksessa vastaan, löytäisimme opillisen yhteyden" (371).

Tiililä kävi keskustelemassa asiasta myös A.J. Bäckin kanssa, joka oli vanhoja evankelisen liikkeen johtajia ja jonka Tiililä tunsi Käpylän ajoilta. Tapaaminen alkoi yllättävästi, sillä vanha rovasti sanoi jo eteisessä, että hänen pitäisi sitoa Tiililä syntiin, koska tämä kielsi Kristuksen (372).

Jouko Talosen mukaan Hedberg-tutkimus osoitti Tiililän kaksijakoisen suhtautumisen evankelisuuteen. Hän arvosti Hedbergin taistelua Raamatun, luterilaisen tunnustuksen ja kastekäsityksen puolesta, mutta näki tämän edustavan ns. yleisen vanhurskauttamisen opissa toisenlaista kantaa kuin myöhempi evankelisuus (372).

Dekaanina

Marraskuussa 1948 Tiililä kirjoitti Evankeliumiyhdistyksen johtokunnalle kirjeen, jonka mukaan **Saarisalo oli evankelisten pappien kokouksessa sanonut, että teologinen tiedekunta on avoin portti helvettiin** (375).

Tiililä kirjoitti keväällä 1947 Kotimaahan myönteisen arvion Kareksen Heränneen kansan vaelluksesta, josta tuolloin oli ilmestynyt neljä osaa...Kares kiitti Tiililää kirjoituksesta ja esitti samalla toiveen, että saisi joskus kuljettaa Tiililää kotiseuroissa Etelä-Pohjanmaalla (377).

Tapaus Saarnivaara

Uuras Saarnivaaran väitöskirjakäsikirjoitus, jonka aiheena oli Vanhurskauttaminen ja pyhitys Lutherin mukaan, tuli tiedekunnan tarkastettavaksi keväällä 1946...Saarnivaara oli väitellyt samalla tutkimuksella filosofian tohtoriksi Chicagossa teologisessa seminaarissa. Konsistori päätti sitten, ettei Helsingin yliopistossa voida hyväksyä toisessa yliopistossa aiemmin esitettyä tutkimusta. Saarnivaara tarjosi nyt Helsinkiin väitöskirjaksi kirjansa toista osaa, joka aiemmin oli tarkoitettu laajempaa yleisöä varten, mistä syystä sitä oli muokattava (379).

Kun Tiililä oli huomauttanut käsikirjoituksen kohdasta, jossa sanottiin, että **syntien anteeksiantamus saadaan vain "avainten vallan välityksellä"** eli julistetusta synninpäästöstä, Saarnivaara sanoi muuttavansa sen, jos Tiililä esittäisi "niiden Lutherin lausuntojen tyydyttävän tulkinnan" (379).

Tiililä päätyi kuitenkin suosittelemaan työn hyväksymistä, koska se osoitti perusteellista paneutumista Lutheriin ja Lennart Pinomaakin oli samalla kannalla.

Kun Tiililä esitteli Saarnivaaran työn syksyllä tiedekunnalle, hän totesi,

että ensimmäinen osa oli sisältänyt "huomattavan itsenäistä työtä Lutherin varhaiskäsityksen selvittämisessä" ja oli muutenkin ollut väitöskirjaksi sopivampi kuin nyt esitetty toinen osa, jossa ei ollut olennaisesti uutta Lutherin vanhurskauttamiskäsityksestä (380).

Kun **Alanenkin** suositteli painatuslupaa, se myönnettiin. Uuras Saarnivaaran väitöskirja hyväksyttiin vastaväittäjänä toimineen Lennart Pinomaan esityksestä yksimielisesti, **vaikka työ saikin osakseen paljon arvostelua** (380).

Seuraavissa puheissa Tiililä korosti sekä jatkuvaa opiskelua että henkilökohtaisen uskon merkitystä. **Tärkeintä papin työssä on "olla persoonallisessa uskon suhteessa Kristukseen"**. Tiedekunta on voinut tarjota ulkonaisia puitteita, mutta keskeisintä on, että "Kristus itse saisi Pyhällä Hengellä ohjata". Tiililä korosti, että oppia ja tietoa ei tullut väheksyä, mutta kaikkein tärkeintä oli "Jumalan sanaan juurtunut uudistunut mieli. **Vain se, joka itse elää evankeliumista, pystyy evankeliumia oikein julistamaan**" (381).

Talvella 1952 Tiililä sanoi publiikkipuheessa, että Suomessa oli helppoa olla kristitty, mikä samalla sisälsi maailmaan mukautumisen vaaran. "Ne jotka liikkuvat Jumalan asialla, ovat aina protestantteja". totesi dekaani (383).

Väinö Hotti